

שיטות מחקר איכותניות במחקר הפמיניסטי

ד"ר ענבל וילמובסקי
inbiloo@gmail.com

שעת קבלה: יום שלישי 12:00-11:00, בתיאום מראש

בשנים האחרונות תופסות שיטות המחקר האיכותניות מקום נכבד בחקר העולם החברתי. התיאוריות הפמיניסטיות תרמו תרומה מכרעת להתפתחותן של שיטות מחקר אלה ולדיון התיאורטי והמוסרי המלווה אותן. קורס זה עוסק בהיכרות ראשונית עם כלי המחקר העיקריים שבהם נעשה שימוש במחקר איכותני, דוגמת ראיון עומק, תצפית וניתוח טקסט. בנוסף, יקשור הקורס בין תיאוריות פמיניסטיות לבין שיטות מחקר, בין היתר, תוך בחינת סוגיות בחירת שאלת המחקר, אוכלוסיית המחקר, כלי המחקר, יחסי חוקרת-נחקרת, הטיה ופרשנות. הדוגמאות שילוו את הקורס הם מחקרים פמיניסטיים מישראל וממדינות אחרות העושים שימוש בכלי מחקר איכותניים. התלמידות תידרשנה להגיש תאור בכתב של בחירת שדה המחקר, להציג בכיתה לקחים מתודולוגיים מעבודתן ולהגיש עבודה מסכמת שתכלול דו"ח תצפית, תמלול של ראיון, וניתוח רפלקסיבי של חווית השימוש בכלי מחקר איכותניים.

דרישות הקורס

חובת נוכחות, קריאה, השתתפות פעילה והגשת מטלות ביניים (כגון תמלול ראיון ותיאור תצפית) במועדן כתנאי להגשת עבודה מסכמת (100%).

עבודה שתכלול מבוא קצר + דו"ח תצפית + שלושה עמודי רפלקציה לאור ההתנסות המחקרית וחומרי הקורס. העבודה תוגש ידנית למזכירות לימודי נשים ומגדר עד לתאריך שנקבע מראש על ידי המזכירות

ביבליוגרפיה:

מתודולוגיה- שיטות מחקר איכותני ופמיניזם

שלסקי שמחה ואלפרט ברכה (2007). דרכים בכתבת מחקר איכותני: מפירוק המציאות להבנייתה כטקסט. תל אביב: מכון מופ"ת. פרק 1: כתיבה כיצירת ידע, עמ' 69-17.

שקדי אשר (2003). מילים המנסות לגעת, מחקר איכותני – תיאוריה ויישום. תל-אביב: רמות – אוניברסיטת תל-אביב. פרק 3: עקרונות איסוף הנתונים, עמ' 68-55.

Norman K. Denzin & Yvonna S. Lincoln, (1998). Introduction: Entering the Field of Qualitative Research, in *The Landscape of Qualitative Research, Theories and Issues*, N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.) (Thousand Oaks: Sage Publications), pp. 1-34.

קרומר נבו מיכל, לביא אגיא מיה והקר דפנה (2014). הזמנה לדיון במתודולוגיות מחקר פמיניסטיות. בתוך מיכל קרומר נבו, מיה לביא אגיא ודפנה הקר (עורכות). *מתודולוגיות מחקר פמיניסטיות* (עמ' 7-31). תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, סדרת מגדרים.

צלרמאיר, מ' (2010). על מחקר נרטיבי על פמיניזם ועל מה שביניהם. בתוך ר' תובל-משיח וג' ספקטור-מרזל (עורכות). *מחקר נרטיבי: תאוריה יצירה ופרשנות* (עמ' 106-130). ירושלים: הוצאת הספרים ע"ש י"ל מאגנס

אפיסטמולוגיה פמיניסטית ומחקר איכותני

Shaelene Nagy Hesse-Biber, Patricia Leavy & Michelle L. Yaiser, (2004), *Feminist Approaches to Research as a Process, Reconceptualizing Epistemology, Methodology, and Method*. In S. N, Hesse-Biber & M. L. Yaiser (Eds.) *Feminist Perspectives on Social Research*, (pp. 3-26). Oxford: Oxford University Press

ינאי, ניצה (2007). שאלת המדע בפמיניזם- סנדרה הארדינג וסוגיית החקירה המדעית בפמיניזם. בתוך: ניצה ינאי, תמר אלאור, אורלי לובין, חנה נווה ותמי עמיאל-האוזר (עורכות). *דרכים לחשיבה פמיניסטית* (עמ' 351-391). רעננה: הוצאת האוניברסיטה הפתוחה.

***ברקוביץ- רומנו אדוה, קרומר-נבו, מיכל וקומם מיכל (2013). גוף הידע המחקרי בישראל על נערות במצבי מצוקה: סקירה היסטורית מפרספקטיבה פמיניסטית. *חברה ורווחה*, לג(1), 7-39

הרצוג חנה (2014). דרכים לדעת- דמיון של התנגדות: מבט פמיניסטי על ראיון העומק בחברה מרואיינת. בתוך מיכל קרומר נבו, מיה לביא אגיא ודפנה הקר (עורכות). *מתודולוגיות מחקר פמיניסטיות* (עמ' 32-53). תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, סדרת מגדרים.

בחירת שדה מחקר וגיבוש שאלת מחקר ראשונית

אשר שקדי (2003). מילים המנסות לגעת, מחקר איכותני – תיאוריה ויישום (תל-אביב: רמות – אוניברסיטת תל-אביב), עמ' 37-54.

אמיר, ד', העליון, ה', שושי נ' ונאור מ' (2009). להיות עם (לימודי מגדר) להרגיש בלי (גוף): נוכחותו הנעלמת של הגוף בלימודי המגדר בישראל. בתוך ר' הרץ-לזרוביץ וי', יזהר (עורכים) *מגדר ואתניות בהשכלה הגבוהה בישראל* (עמ' 207-189), חיפה: פרדס הוצאה לאור.

**תמר אלואר (1992). *משכילות ובורות, מעולמן של נשים חרדיות*. תל-אביב: עם עובד. עמ' 21-11

**גולדין, סיגל. (2002). אנורקסיה בישראל או "אנורקסיה ישראלית"? כמה הערות על "תסמונת תלוית תרבות" בהקשר גלוקלי. *סוציולוגיה ישראלית*, ד, (1), 105-141.

**גור ענת (2008). מופקרות: נשים בזנות. תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד. מבוא- עמ' 25-7.

תצפית

צבר בן יהושע נעמה (2006). אתנוגרפיה בחינוך. בתוך נעמה צבר-בן יהושע (עורכת), מסורות וזרמים במחקר האיכותי (עמ' 139-101). לוד: זמורה-ביתן.

Skeggs, B. (2000). Situating the production of feminist ethnography. In M. Maynard & J. Purvis (Eds.), *Researching women's lives from a feminist perspective* (pp.72-92). London: Taylor and Francis.

** רינה בוגוש ורחל דון-יחיא, (1999). *מגדר ומשפט, אפליית נשים בבתי המשפט בישראל*. ירושלים: מכון ירושלים לחקר ישראל, עמ' 10-3, 159-195.

** סער עמליה (2010). יזמות זעירה של נשים כמסלול ניעות חברתית, מספר היבטים פרדוקסליים. *סוציולוגיה ישראלית*, יא(2), 462-441.

ראיון

Marjorie L. Devault, (2004). Talking and Listening from Women's Standpoint, *Feminist Strategies for Interviewing and Analysis*, in S. N. Hesse-Biber & M. L. Yaiser (Eds.) *Feminist Perspectives on Social Research*, (Oxford: Oxford University Press), pp. 227-250.

סקדי אשר (2003). *מילים המנסות לגעת, מחקר איכותני – תיאוריה ויישום*. תל-אביב: רמות – אוניברסיטת תל-אביב. פרק 4: שיטות איסוף הנתונים, עמ' 91-69.

**קרומר-נבו, מ' (1999). מה הסיפור שלך? מטאפורות של מצוקה ושל עזרה בסיפוריהן של אימהות ממשפחות רב-בעייתיות, *חברה ורווחה*, 19(3): 283-301.

**אבו-רביע-קווידר סי' (2010). סובייקטיביות במחקר נרטיבי : המקרה של מחקר פמיניסטי-ילידי. בתוך ר' תובל-משיח וגי ספקטור-מרזל (עורכות). מחקר נרטיבי : תאוריה יצירה ופרשנות (עמ' 155-176). ירושלים : הוצאת הספרים ע"ש י"ל מאגנס.

קריאה פרשנית פמיניסטית וניתוח טקסטים- מסמכים, פסקי דין, סיפורים וכדומה

Hodder, Ian (1994), "The Interpretation of Documents and Material Culture," in Norman K. Denzin & Yonna S. Lincoln (eds), *Handbook of Qualitative Research* (pp. 393-402). Thousand Oak, California: Sage.

**קרומר-נבו מיכל (2002). מפלופה למירי : תרומת הגישה הפמיניסטית לסוגיית נשים במצוקה כלכלית וחברתית עמוקה ומתמשכת. *חברה ורווחה, כב', 454-433*.

** תירוש, יופי. (2001). סיפור של אונס, לא יותר : על הפוליטיקה של ייצוג טקסטואלי. *משפטים, לא(3), 579-622*.

ניתוח תוכן

ליבליך, ע', תובל-משיח, ר' וזילבר תי' (2010). *בין השלם לחלקיו ובין תוכן לצורה*. בתוך ל' קסן ומ' קרומר-נבו (עורכות). ניתוח נתונים במחקר האיכותני (עמ' 21-42). באר שבע : הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

Merrick, E. (1999). Like chewing gravel': On the experience of analyzing qualitative research findings, using a feminist epistemology. *Psychology of Women Quarterly*, 23, 47-57.

דן גבתון (2001). תיאוריה מעוגנת בשדה. בתוך נ. צבר בן-יהושע (עורכת) מסורות וזרמים במחקר האיכותני (עמ' 195-227). תל-אביב : דביר.

אתיקה ודילמות

Halse, C. & Honey, A. (2005). Unraveling Ethics: Illuminating the Moral Dilemmas of Research Ethics, *Signs* 30(1): 2141-2162.

שלסקי שמחה ואלפרט ברכה (2007). דרכים בכתיבת מחקר איכותני : מפירוק המציאות להבנייתה כטקסט. תל אביב : מכון מופ"ת. פרק 8 : אתיקה בכתיבה, עמ' 235-244.

בנימין אורלי (2014). רוח הפעולה הנשית המשותפת כדיון באתיקה במחקר ראיונות פמיניסטי ישראלי. בתוך מיכל קרומר נבו, מיה לביא אגיא ודפנה הקר (עורכות). *מתודולוגיות מחקר פמיניסטיות* (עמ' 134-151). תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, סדרת מגדרים.

יסעור-בורוכוביץ דלית (2011). "רק אם יש לה ציצים גדולים" אוטו אתנוגרפיה על יחסי חוקרת אישה עם נחקרים גברים. המשפט, טז, 239-259.

מחקר ושינוי חברתי

לביא אגיא מיה (2014). "זה המחקר שלי, שלך, שלנו"- שימוש במחקר פעולה-משתף כמתודולוגיה פמיניסטית. בתוך מיכל קרומר נבו, מיה לביא אגיא ודפנה הקר (עורכות). *מתודולוגיות מחקר פמיניסטיות* (עמ' 192-209). תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, סדרת מגדרים.

Krumer-Nevo Michal.(2009) From voice to knowledge: participatory action research, inclusive debate and feminism. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 22(3), 279–295

תוקף ומהימנות / אמון ואוטנטיות

אשר שקדי, 2003. מילים המנסות לגעת, מחקר איכותני – תיאוריה ויישום (תל-אביב: רמות – אוניברסיטת תל-אביב), 227-242.

כתיבה

ברכה אלפרט, (2001). כתיבה במחקר איכותני. בתוך נעמה צבר-בן יהושע (עורכת), מסורות וזרמים במחקר האיכותני (עמ' 369-403). לוד: זמורה-ביתן.

**דפנה הקר (2008). הורות במשפט מאחורי הקלעים של עיצוב הסדרי משמורת וראייה בגירושים תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, עמ' 77-121.